

Ольга Несміян

студентка IV курсу Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
(науковий керівник – кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри культурології та методики
викладання культурологічних дисциплін
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка Кравченко Д.М.)
(м. Полтава)

КРЕАТИВНА ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У РОБОТІ НЕФОРМАЛЬНИХ МИСТЕЦЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ

Відомі події останніх років, за оцінками фахівців, загострили ряд проблем: політичних, економічних, фінансових, оборонних, соціальних (біженці 198 Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» №1 (28) 2016 ці, переселенці із зони воєнних дій тощо). Якщо в 2012 р., за даними моніторингу Інституту соціології, тільки 17% опитаних громадян вважали політичну ситуацію в країні критичною, вибухонебезпечною, то наприкінці 2014 р. – 55%. У той же час зазначені події послужили причиною мобілізації людського потенціалу країни. Про це свідчить масова підтримка громадянами українського війська, діяльність добровольців і волонтерів.

2011 р. був прийнятий Закон України «Про волонтерську діяльність». У цьому нормативно-правовому акті дано визначення волонтерської діяльності як «добровільної, безкорисливої, соціально спрямованої, неприбуткової діяльності, що здійснюється волонтерами та волонтерськими організаціями шляхом надання волонтерської допомоги» [1]. Події наступних років привели до того, що 30 березня 2015 р. Президент України Петро Порошенко завізував внесення змін до Закону «Про волонтерську діяльність».

У повідомленні його прес-служби, зокрема, зазначається, що «Закон №246-VIII від 5 березня 2015 року врегульовує суспільні відносини, пов'язані з провадженням волонтерської діяльності в Україні. Це має забезпечити ефективне регулювання правовідносин, що виникають у процесі провадження волонтерської діяльності в Україні, сприятиме розвитку волонтерського руху в Україні, підвищенню якості надання волонтерської допомоги» [2]. Але чи почав діяти цей механізм з прийняттям змін до Закону? На жаль, тільки на папері.

Проведений мною аналіз інтернет – публікацій щодо діяльності українських волонтерів протягом 2014-2015 рр. засвідчив, що зараз в Україні сформувалися дві умовні групи ментальних (таких, для яких добровільна безоплатна допомога є свідомим вибором) волонтерів, серед них майже 20% – діти, громадяни що не досягли вісімнадцятирічного віку і майже 37% – молодь не досягла тридцятирічного віку. Їхня діяльність має різну мотивацію та перспективи.

В останні роки соціологи приділяють багато уваги вивченню молодіжних груп та молодіжної субкультури. Довгий час вважалося, що в соціалістичному суспільстві, які прагнуть до соціальної однорідності, у молоді не може і не повинно бути своїх специфічних цінностей.

Прояви своєрідності, незвичні форми поведінки розцінювалися або як аномалія, соціальне відхилення, або як наслідування Заходу. Інша позиція представляла ці відхилення як спосіб самовираження, як можливість заявити про себе суспільству, звернути на себе увагу. Так з'явився термін «неформальні молодіжні об'єднання», що закріпився в науковій і публіцистичній літературі, а також у повсякденному слововживанні.

Неформальні молодіжні групи придбали найбільшу вираженість в даний час. Виникнення їх пов'язане з неприйняттям підлітків та молоддю склалися в їхніх країнах суспільно-економічних систем, соціальних і духовних цінностей. Це протест проти існуючих порядків і пошук більш справедливих і гідних форм людського існування.

Останнім часом в нашій країні триває період «сприятливих природних умов» для розквіту неформальної молодіжної політики, оскільки така верства населення особливою владою не наділена діяльність таких груп може бути спрямована або на волонтерську діяльність або мистецьку. Вершиною такого нетрадиційного об'єднання цих галузей стало мистецтво Майдану. Митці з усієї України у вільному доступі брали участь у творенні історії власними руками, не маючи дозволу, але маючи прихильність, а головне прийняття народом. Мистецтво, що не було задумане як мистецтво.

Чи можемо ми назвати це волонтерством? Можемо, адже на сьогодні ми маємо цілих три Майданівські ікони революції, які мотивували наших співвітчизників і взагалі всіх нас вистояти як в 2014 так і зараз, і тисячі людей проходячи по вулиці Грушевського сьогодні і дивлячись на зображення Шевченка з пов'язкою на обличчі, Лесю Українку в газовій масці та Франка в будівельній касці мають мотивацію жити далі, боротися за свою землю, допомагати тим, хто і досі добровільно йде на смерть заради життя як своїх так і чужих дітей. Саме таку ціль собі і поставив митець.

Проект «Нова Україна» з'явився 7 січня 2015, невдовзі після шопки і Миколая. Його автором став французький стріт-артіст Роті (це псевдонім, адже мистецтво стріт-арту часто пов'язане з переступанням закону, тож митці не розголошують своїх справжніх імен).

Роті приїхав до Києва на запрошення друзів. У столиці він виготовив стелу вагою 5 тонн і назвав її «Нова Україна», яка, власне, і символізує нову Україну. Її встановлювали дуже символічно, за участю «Dakh Daughters». Це була ціла процесія. «Нова Україна» – єдиний твір, який досі стоїть на Майдані.

Ще один цікавий твір – катапульта на Грушевського. Вона з'явилася 20 січня і не достояла до ранку. Її функція перформативна, водночас катапульта викликала піднесення в майданівців. Це – важливий твір мистецтва, незважаючи на те, що замислювали його як бойове знаряддя.

Найяскравішим символом мистецтва, яке не було задумано як мистецтво, на Майдані була новорічна ялинка. Цю недобудовану конструкцію «майданівці» використали як безмежний експозиційний простір. Вона постійно змінювалася,

оновлювалася. Цей твір робив Майдан сучасним, постапокаліптичним, кіберпанковим, таким, якого не мала жодна країна на своїй центральній площі.

Багато років поспіль соціологи ставили в анкетах питання: «Чи пишаєтеся ви своєю країною?» І велика частина респондентів не приховувала скепсису: чим пишатися – світоглядною аморфністю, звичною «хатою скраю»? Тепер усе змінилося. Зараз спостерігається зростання гідності народу, орієнтації на самореалізацію, що додає українцям упевненості в собі, допомагає знайти опору на традиційні й нові цінності й внутрішню єдність з іншими людьми.

Гуртуючись в екстремальних умовах, українці демонструють творчу самореалізацію через волонтерство, відстоювання державних інтересів кожним на своєму місці, формування громадянського суспільства з низки громадянських ініціатив. Відповідно зростає й рівень солідаризації суспільства. Як ознака часу виділяється ревіталізація – відродження й підйом певних історичних, релігійних, соціальних і народних цінностей, що дають опору й об'єднують народ загальними ідеями та почуттями.

Сьогодні основна спрямованість волонтерства у нас мілітаризована. Проте волонтери не тільки рятують життя і здоров'я бійців та інших постраждалих у військових діях на Сході, допомагають їм вирішити соціальні проблеми, повернутися до мирного життя, переселенцям – облаштуватися на новому місці, але й мотивують, дають надію, і своїми діями, своїм особливим неформальним підходом говорять з народом правдиво, бо не вважають себе сильнішими, впливовішими, а вважають себе частиною своєї землі і народу. Якщо в країні з'явиться політична сила, яка розумітиме зміст волонтерства і цінитиме якість соціального капіталу, сконцентрованого у волонтерських структурах, то це дійсно зможе забезпечити розширення цього руху в Україні та підвищення якості надання волонтерської допомоги. Тому можна погодитися з експертом зі стратегій, членом Нестерівської групи Євгеном Глібовицьким, який вважає, що волонтерство в Україні не є тимчасовим явищем, воно стало наслідком ціннісних змін у свідомості українців, а коли змінюються цінності, то це надовго [3].

Список використаних джерел

1. Горелов Д. М. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики : аналіт. доп. / Д. М. Горелов, О. А. Корнієвський. – Київ: НІСД, 2015. – 36 с.
2. Тарасенко Т. Волонтерська діяльність як пріоритет державної молодіжної політики в Україні / Т. Тарасенко // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2016. – Вип. 2. – С. 121-129.